

MEESTERWERKEN

WEEKBLAD VOOR JONG EN OUD

PRIJS PER NUMMER : 3,50 FRANK

Uitgave van

«DE VLAAMSE BOEKHANDEL», Provinciestraat, 42, ANTWERPEN
(Handelsregister van Antwerpen nr 33.297)

In het licht van de lantaarn

De koning drinkt.

Het schilderij van Jacob Jordaens, dat het meest van de doeken van dien zeventiende-eeuwsen schilder als prent in gans de wereld verspreid werd, is wellicht «De Koning drinkt».

Het Koningsfeest werd in ons land bij allerhande gebruiken gevierd. Over den oorsprong ervan gaf Gab. Celis in zijn «Volkskundig Kalender» volgende verklaring:

«De relieken der heilige Koningen worden nog vereerd in de prachtige hoofdkerk van Keulen. Aangaande de geschiedenis dezer relieken vertelt men het volgende: De overblijfsels der Drie Koningen werden, dank zij de opzoeken van de H. Helena, in Perzië teruggevonden. Zij deed ze naar Constantinopel overbrengen. Op het einde van de vijfde eeuw werden zij door Eustorgius, bisschop van Milaan, die ze van keizer Anastasius ten geschenke ontving, naar zijn bisschoppelijke stad overgebracht. Ten jare 1163 werd Milaan door Frederik Barbarossa veroverd. Deze schonk de relieken aan Reinald van Dessel, bisschop van Keulen, die ze aldaar brengen liet. Sedertdien worden genoemde relieken daar vereerd: enkel van 1794 tot 1804 verbleven ze over den Rijn, om ze te onttrekken aan de heiligschennis van de Franse omwentelaars.

» De kanunniken van Keulen richtten ter gelegenheid van dien heuglijken dag een liefdadigheidsfeest in. Zij kozen onder hen een Koning om, ter herinnering aan de giften aan het Kindeken Jezus gedaan, geschenken aan de koorknapen en de armen uit te delen.

» Welhaast werd dit gebruik nagevolgd in de Christelijke huisgezinnen, die ook een Koning kozen om de aalmoezen, het Godsdeel, te geven aan arme bureu. Stilaan ging dit kiezen gepaard met een feestje, waarbij de kiesgewoonte der ouders te pas kwam. Toen gebruikte men bonen om te stemmen. De boon werd in een gebak geborgen en wie ze in zijn stuk koek kreeg, werd tot koning uitgeroepen.»

Zulk gezellig samenzijn met vrienden en magen rondom een boonkoning, bij een feesttafel gezeten, heeft Jordaens meer dan eens ge-

schilderd. Van oudsher werd de koning vaak in Vlaanderen door middel van koningsbriefjes getrokken. Die koningsbriefjes werden in de Sinjorenstad door kinderen uit het St-Andries- en het Schipperskwartier rondgevent, onder het roepen van:

Koningsbrieven en kroon, en kroon,
Koningsbrieven en kroon.

Op die koningsbrieven stonden, naast vierregelige dichtstukjes, die het ambt van den disgenoot aanwezen, een koning en zijn koningin, verder knechten en meiden, kamenier, schenker, potlikker, opdiener, geneesheer, kok en nar afgebeeld.

Wanneer eenmaal de papieren kroon op het hoofd van den door het lot aangeduiden koning geplaatst was, ving het feest aan.

De drank, die op een koningsfeest uit die jaren gedronken werd, was over het algemeen gebrande en gesuikerde jenever, die in een aarden kom gegoten was. De kom werd van hand tot hand doorgegeven, het drankje af en toe omgeroerd en met den lepel gedronken, waarbij al de genodigden uit denzelfden lepel slurpten.

Bij rijke lui lepelde men in plaats van gebrande jenever, wijn met geperste rozijnen en appelsienen, punch of rum. Middelerwijl werd een vette, bruin in de boter gebraden gans opgediend, en bakte men wafels en pannekoeken.

Tijdens het feest kwamen kinderen en jongelui, waarvan er twee de koningen verbeeldden, bij de disgenoten met een draaiende ster op een stok, zingende:

Wel, Sterre, gij moet zo stille niet staan,
Gij moet met ons naar Bethleëm gaan,
Naar Bethleëm die schone stad,
Waar Maria en haar Kindeken zat.

In verband met dezen feestdag der drie Koningen zijn nog andere volksgebruiken aan te halen, zoals het ontsteken van twaalf vuren, het wijden en ontsteken van Koningskaarskens en het wieroken.

In vele steden van het Vlaamse land lopen, op onze dagen, kinderen uit volksbuurten om aalmoezen op te halen. Over het algemeen bekladden zij hun aangezicht met waterverfkleuren en steken zij in versleten klederen van hun ouders. Zij gaan van huis tot huis, zingend:

Drie koningen, drie koningen,
Koopt mij 'nen nieuwen hoed,
Mijn oude is versleten,
Mijn moeder mag het niet weten,
Mijn vader heeft het geld,
Op den rooster geteld.

Tijdens het laatste kwart eeuw is het koningsfeest aan den haard stilaan uitgestorven.

J. D. S.

IN HET LICHT

JAN DE SCHUUTER

VAN DE
LANTAARN

IN DE
KROON

UITGEVER

L. OPDEBEEK

ANTWERPEN

SWA.

JAN DE SCHUYTER

In het
Licht van de Lantaarn

Folkloristische wetenswaardigheden

Gevolgd door een keuze

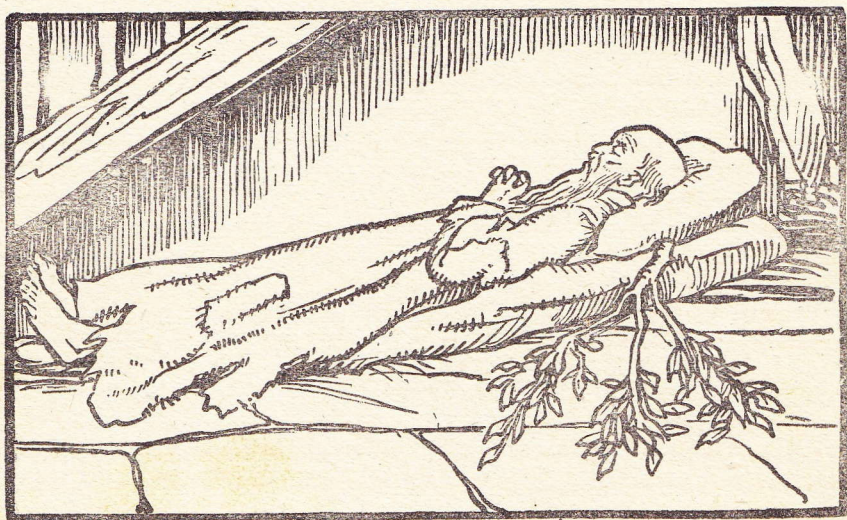
SPROOKJES
van de GEBROEDERS GRIMM

Pentekeningen van Edmond VAN OFFEL

Kleuromslag van Jan WATERSCHOOT

L. OP DE BEEK — UITGEVER — ANTWERPEN
1949

De drie groene twijgen.

Aan den voet van een berg woonde een kluizenaar. Hij had beloofd dagelijks, vóór hij slapen ging, twee emmers water naar boven te brengen, want de bron op den berg was uitgedroogd door de barre winden.

Vogels, planten en dieren konden zich aldus laven.

Op zijn tocht werd de kluizenaar steeds door een engel vergezeld.

Op zekeren avond zag de oude man, dat men een misdadiger aan de galg hing.

— Die krijgt zijn verdiend loon ! sprak hij.

Op hetzelfde oogenblik was de engel van zijn zijde verdwenen. Thuisgekomen, onderzocht de kluizenaar zijn geweten en hij kon niet gissen waarom de Heer boos op hem was. Hij vond echter de reden niet, want hij was een vroom man, kastijdde zich dagelijks en was zonder zonde. Snikkend bracht hij den nacht in gebed door.

Hij hoorde een vogeltje een heerlijk wijsje zingen.

— Ja, ja, lief vogeltje, zei de kluizenaar, gij moogt vrolijk zingen, want de Heer is niet vertoornd op u als op mij. Als gij mij nu maar zeggen kondt, wat ik misdaan heb, dan kon ik boete doen en zou mijn hart vrede vinden.

— Luister, brave man, sprak nu het vogeltje. God alleen komt alle oordeel toe. Gij misdeedt met den gehangene te beoordeelen. Doe dus boete om den toorn van den Heer van u af te wenden.

Een engel verscheen met een dorren tak in de hand. Hij sprak :

— Dezen tak zult gij zolang bij u dragen, tot er drie groene

twijgen uit ontspruiten. Van nu af aan zult gij uw brood bedelen en nooit meer dan één nacht onder hetzelfde dak slapen. Dit is de boete, die de Heer u oplegt.

Lijdzaam nam de kluizenaar den tak aan en vertrok. Hij was nu een bedelaar geworden, had veel leed te verduren, veel honger en dorst te lijden, en 't gebeurde menigmaal, dat hij onder den bloten hemel moest slapen.

Op zekeren dag had hij geen enkel brokje brood kunnen verkrijgen en, uitgeput van honger en vermoeienis, begaf hij zich naar het bos. Hij kwam in een spelonk, waar hij een oude vrouw aantrof.

— Moedertje, smeekte hij, laat mij dezen nacht hier slapen, ik ben doodmoe.

— Ik mag niet, mijn vriend, antwoordde zij. Ik heb drie woestezonen, die u zeker zullen doden.

— Zij zullen mij geen kwaad doen, verzekerde de boeteling. Daar sta ik borg voor.

De goedgehartige vrouw schonk hem dan de gastvrijheid.

Hij legde zich onder de trap op den dorren tak neder. De vrouw vroeg hem waarom hij dit deed. De grijsaard vertelde haar, hoe hij, wegens een oordeel, boete moest doen.

— Ach, schreide de moeder, wat moet er dan van mijn kinderen geworden, die hun leven in de misdaad doorbrengen, wanneer God een onbedacht uitgesproken oordeel zo zwaar straft !

Tegen middernacht kwamen de drie zonen, onder luid getier, naar huis.

— Wat is dat voor een kerel ? vroegen zij de moeder. Wij hebben u immers verboden hier iemand binnen te laten !

— Och, laat den sukkelaar liggen. Hij is een arme, boetedoende zondaar.

— Wat voor kwaad heeft hij gedaan ? He, baasje, kom eens te voorschijn !

De kluizenaar stond op en zette zich naast de woestelingen. Hij vertelde op eenvoudige maar ontroerende wijze, hoe God ontevreden was geweest over zijn lichtzinnig uitgesproken oordeel.

En zie : de drie misdadigers werden door zijn verhaal zo hevig getroffen, dat tranen aan hun ogen ontsprongen. Hun hart werd week en kwam vol licht. Zij hadden berouw over hun zondig leven en besloten voortaan nooit meer te zondigen.

De kluizenaar strekte zich weer op zijn dorren tak uit. 's Morgens vond men hem dood.

Maar de dode twijg droeg drie groene spruiten en zo wisten de spelonkbewoners, dat hij in genade door den Heer was ontvangen.